

@fosselat

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اُنْوَاعُ هَدَايَتِ الرَّبِّ دَرِ قُرْآنٍ

موضوع

تهییه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

اَهْدَنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ {٦} صِرَاطُ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ... {٧}

ما را به راه راست راهنمایی کن «۶» راه کسانی که نعمت‌ها [ای مادی و معنوی] را عطا‌یشان کردی... «۷»
سوره حمد آیات ۶ و ۷

خداوند هادی بالذات

آیات هدایت سه دسته اند:

منبع ← فرقان ۳۱

آیات انحصار هدایت در خدا

وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًّا وَنَصِيرًا {31}

منبع ← اسراء ۹

آیات اسناد هدایت به قرآن و پیامبر(ص)

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلّٰٰتِي هِيَ أَقْوَمُ ...

منبع ← سوری ۲۲

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

منبع ← قصص ۵۶

آیات نفی هدایت از پیامبر (ص)

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ...

هدایت بالاصاله و بالذات برای خداست و هدایت پیامبر و قرآن ، به اذن اوست و این دو وسیله هدایت بشر هستند . چنانکه سلب هدایت از پیامبر (ص) به معنای هادی بالذات نبودن آن حضرت است . [تفسیر تسنیم ج ۲۲، آیت الله جوادی، ص ۱۸۹]

آیات هدایت باهم
سازگارند:

- ۱- هدایت فطری (طبیعی) [دلیلی برای شناخت خداوند]
- ۲- هدایت عقلی
- ۳- هدایت تشریعی (دین)
- ۴- هدایت توفیقی [هدایت دائمی خداوند]

إِنَّا هَذِينَاهُ السَّبِيلُ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كُفُورًا {٣}

به راستی ما راه را به او نشان دادیم، حال یا سپاس گزار است، یا بسیار کفران کننده «۳»
سوره انسان (دھر) آیه ۳

هدایت فطري (طبيعي) [دليلى برای شناخت خداوند]

هدایت به جلب منافع و دفع زیان ها به واسطه هوش و عقلی که خدا به انسان داده است

منبع ← طه ۵۰

قالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى {50}

[موسى] پاسخ داد: پروردگار ما کسی است که به هرچیزی آفرینش ویژه آن را بخشید، سپس [به کمال مطلوبش] هدایت کرد «50»

همه موجودات نظام هستی به سوی کمال نهایی خود در حرکتند، آن در نهاد همه موجودات قرار دارد

منبع ← اعلى الی ۱۰

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى {۱} الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى {۲} {وَالَّذِي قَدَرَ فَهَدَى {۳} {وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى {۴} {فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَخْوَى {۵}

نام پروردگار بلند مرتبه ات را [به پاک بودن از هر عیب و نقصی] ستایش کن! «۱» آن که آفرید، و [آفریده اش را] درست و معتدل قرار داد «۲» و آن که [به هرچیزی] اندازه دقیق داد، و [به مسیر مناسبش] هدایت کرد «۳» و آن که [گیاهان] چراگاه را رویانید «۴» پس آن را خاشاکی تیره رنگ ساخت «۵»

هدایت عقلی

دلایل عقلی، که سبب جدایی حق از باطل می‌شود.

منبع ← بند ۱۰ الی ۱۴

{۱۰} وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ {۹} وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ {۸} أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

آیا برای او دو چشم قرار ندادیم؟ «۸» و یک زبان و دولب «۹» و او را به دوراه [خیر و شر] هدایت نکردیم [تا خیر را برگزیده، و از شرّ دوری جوید؟ «۱۰»]

منبع ← شمس ۶ و ۷

{۸} وَنَفْسٌ وَمَا سَوَّاهَا {۷} فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا {۶}

و به نفس آدمی و کسی که آن را درست و معنده ساخت! «۷» پس زشت کاری و طریقه خودنگهداری از آن را به نفس شناساند «۸»

هدایت تشریعی (دین)

هدایت از طریق فرستادن پیامبران و بیانات نقلی

منبع بقره . ۳۷ و ۳۹

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنْيٍ هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَىٰ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْرَثُونَ {38} وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ {39}

گفتیم: همه از آن مقام فرود آیید! چون از سوی من هدایتی کامل برای شما آمد [بدانید] آنان که از هدایتم پیروی کنند نه بیمی بر آنان است، و نه اندوهگین شوند «38»

منبع فصلت ۱۱

وَأَمَّا ثَمُودٌ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَخْبُوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخْذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْغَذَابِ الْهُوَنِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ {17}

و اما ثمودیان را هدایت کردیم، ولی آنان کوردلی را بر هدایت ترجیح دادند، نهایتاً به کیفر آنچه همواره مرتكب می شدند فریاد [مرگبارا] عذاب خفت بار آنان را فروگرفت «17»

نتیجه تبعیت از هدایت تشریعی (دین)

منبع فصل ۱۱

فَأَتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولًا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا
تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاهُ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ
عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ {۴۷} إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ
الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى {۴۸} قَالَ فَمَنْ رَبْكُمَا يَا
مُوسَىٰ {۴۹} قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ {۵۰}

پس [ابی درنگ و بدون هیچ هراسی] بر او درآید، و بگویید: ما فرستاده پروردگار تو هستیم، بنی اسرائیل را [رها کرده]، با ما [به نقطه امنی] روانه کن، و دست از شکنجه آنان بردار! همانا ما از سوی پروردگارت معجزه ای آورده ایم، درود بر کسی که از هدایت [خداوند] پیروی کند «47» مسلمان است به ما وحی شده که: عذاب درخور کسی است که [آیات حق را] انکار کند، و [از آن] رویگردان شود «48» [فرعون] گفت: ای موسی! پروردگار شما دو نفر کیست؟ «49» [موسی] پاسخ داد: پروردگار ما کسی است که به هرچیزی آفرینش ویژه آن را بخشید، سپس [به کمال مطلوبش] هدایت کرد «50»

هدایت توفیقی | هدایت دائمی خداوند [

هدایت به مقامات معنوی و قرب الی الله و رهاساختن از تعلقات مادی و غرق شدن در اسماء جمال و جلال الهی، که مخصوص اولیاء الله و مقربان در کاه الهی است.

منبع مریم ۱۷

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى ...
خداوند بر هدایت یافتنگان می افزاید،

منبع محمد ۱۸

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادُهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ {17}

و آنان که هدایت یافته اند خداوند بر هدایتشان افزوده، و روحیه اطاعت از حق و ترک محرمات را [به تناسب هدایتشان] به آنان عطا کرده است «17»

منبع تغابن ۱۹

وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ ...

هر کس به خداوند ایمان بیاورد [خدا] دلش را [به حقایق] هدایت می کند، ...

مرتبه عالی و ویژه هدایت الهی برای پیامبران (ع)

[هدایت تکوینی و پاداشی ، ویژه بندگان شایسته . ابراهیم (ع) و ۱۷ پیامبر]

منبع [انعام آیات ۸۲ الی ۹۰](#)

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ {82}

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَزَفْغُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ {83} **وَوَهْبَنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلٍ** وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَأْوُودَ وَسُلَيْمانَ وَأَيُوبَ {84} **وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكُلُّ ذِكْرٍ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ** {85} وَزَكَرِيَا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلُّ مِنَ الصَّالِحِينَ {86} **وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًا فَضَلَّنَا عَلَى الْعَالَمِينَ** {87} **وَمِنْ أَبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ** {88} **وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** {89} **ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَخِبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** {90} **أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فِيهِمْ دَاهِمٌ اقْتَدِهُ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ** {91}

اثبات عصمت انبیاء با آیات هدایت

- صغیری :

منبع ← انصام ۹۰

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فِيهِمْ دَاهْمٌ اقْتَدِهُ... .

[پیامبرانی که از آنان یاد شد] کسانی هستند که خداوند هدایتشان کرد، پس به هدایت آنان اقتدا کن! ...

اول : پس وقتی انبیاء به هدایت الهی هدایت یافته اند .

- کبری :

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٌّ ...

منبع ← زمر ۳۴

و هر که را خداوند هدایت کند هیچ گمراه کننده ای برای او وجود نخواهد داشت،

* معصیت ، ضلالت و گمراهی است :

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبْلًا كَثِيرًا...

همانا [شیطان] گروه بسیاری از شما [فرزندان آدم] را گمراه کرد، ...

منبع ← یس ۶۲

دوم : و کسی هم که خدا او را هدایت کرد ، ضلالت و گمراهی در او راه ندارد ، و معصیت هم ضلالت می باشد .

- نتیجه : اینکه معصیت راهی به انبیاء ندارد و هرگز دچار آن نمی شوند .

پیروی از هدایت الهی مانع از گمراهی است

... فَامَّا يَأْتِي نَّاسٍ مِنِي هُدًى فَمَنْ اتَّبَعَ هُدًى اَفَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

.... هرگز از هدایتم پیروی کند نه دچار گمراهی می شود، و نه به سختی و زحمت می افتد

منبع ←

طه ۱۲۳

عنایت ویژه الهی (اعصمت از همه گناهان)

کسانی که با استقامت همه مراحل چهارگانه قبل را بگذراند شامل لطف الهی می‌شوند.

منبع ۷۰

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلْكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَيَكُونَ مِنَ الْمُوْقِنِينَ {75}

حقیقت این است که ما فرمانروایی و مالکیت مطلقه خود را بر آسمان‌ها و زمین به ابراهیم نشان دادیم تا از یقین کنندگان شود [آنان که دارای یقینی تام و کاملند] «75»

منبع ۳۰ الى ۳۲

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَنَزَّلَ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَا تَخَافُوا وَلَا تَحْزُنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ {30} نَحْنُ أُولَيَا وُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ {31} نُرُّلَا مِنْ غُفُورٍ رَّحِيمٍ {32}

یقیناً آنان که گفتند: پروردگار ما فقط الله است، سپس [در میدان تبلیغ توحید و عمل به خواسته‌های خداوند] ایستادگی کردند او هر حادثه و رنجی را در این راه به جان خریدند، فرشتگان [هنگام مرگشان] بر آنان نازل می‌شوند [و می‌گویند] که [از سرنوشت آینده خود] نترسید و اندوهگی نباشید، شما را بشارت باد به بهشتی که همواره به شما وعده‌ی دادند! «30» ما در زندگی دنیا یاران و دوستان شما بودیم، و در آخرت [هم هستیم]، آنچه در بهشت دلخواه‌تان باشد برایتان [آماده] است، بلکه هرچه را در آن جا درخواست کنید برای شما خواهد بود «31» درحالی که پیش کشی [آماده] از سوی خداوند آمرزنده مهربان است «32»